

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1994/47

Karar Sayısı : 1994/70

Karar Günü : 20.9.1994

R.G. Tarih-Sayı :14.08.1995-22374

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Nevşehir Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 1.3.1926 günlü, 765 sayılı "Türk Ceza Kanunu"nun 3038 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle değiştirilen 279. maddesinin birinci fıkrasının 1. bendinde yer alan "...veya diğer her türlü amme müesseseleri...müstahdemleri..." sözcükleri ile aynı fıkranın 2. bendinin tümünün Anayasa'nın 128. ve 129. Maddelerine aykırılığı savı ile iptali istemidir.

I- OLAY

Nevşehir ili Merkez ilçe Herikli mahallesi muhtarı ile, fakirlik ilmuhaberi almak isteyen kişi arasında çıkan tartışma sonucu muhtara karşı etkili eylemde bulunulduğu ve hakaret edildiği iddiasıyla failin Türk Ceza Yasası'nın 456/4 ve 482/3. Maddeleri uyarınca cezalandırılması için kamu davası açılmıştır. Nevşehir Asliye Ceza Mahkemesi, olayda uygulanması gereken 279. Maddenin birinci fıkrasının 1. bendinde yer alan "...veya diğer her türlü amme müesseseleri... müstahdemleri..." sözcükleri ile aynı fıkranın 2. bendinin tümünü Anayasa'nın 128. ve 129. maddelerine aykırı görerek iptali için 22.4.1994 günlü kararla doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

II- YASA METİNLERİ

A) İptali İstenilen Yasa Kuralı

765 sayılı Türk Ceza Yasası'nın, iptali istenen kuralı da içeren değişik 279. maddesi aynen şöyledir:

"Ceza Kanununun Tatbikatında:

1- Devamlı veya muvakkat suretle teşriî, idarî veya adlî bir âmme vazifesi gören Devlet veya diğer her türlü âmme müesseseleri memur, müstahdemleri;

2- Devamlı veya muvakkat, ücretsiz veya ücretli, ihtiyarî veya mecburî olarak teşriî, idarî veya adlî bir amme vazifesi gören diğer kimseler memur sayılır.

Ceza Kanununun tatbikatında âmme hizmeti görmekle muvazzaf olanlar:

1- Devamlı veya muvakkat suretle bir âmme hizmeti gören Devlet veya diğer âmme müessesesinin memur ve müstahdemleri;

2- Devamlı veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz ihtiyarî veya mecburî suretle bir âmme hizmeti gören diğer kimselerdir."

B) Dayanılan Anayasa Kuralları

İptal istemine dayanak gösterilen Anayasa kuralları da şunlardır:

1. "MADDE 128.- Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir."

2. "MADDE 129.- Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez.

Uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz.

Silahlı Kuvvetler mensupları ile hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümler saklıdır.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat dâvaları, kendilerine rücû edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idarî merciin iznine bağlıdır."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER ve Lütfi F. TUNCEL'in katılmalarıyla 10.5.1994 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada noksanlık bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

A- Sınırlama Sorunu

İtiraz yoluna başvuran mahkemede görülmekte olan davada, mahalle muhtarı olan şikâyetçiye karşı, görevini yaptığı sırada etkili eylem ve hakaret suçlarını işlediği savıyla sanığın Türk Ceza Yasası'nın 456/4 ve 482/3. maddeleri uyarınca cezalandırılması istenilmiştir. Mahkeme, mahalle muhtarına karşı işlenen suçun memura karşı işlenmiş suç olarak kabulüne ilişkin Türk Ceza Yasası'nın değişik 279. maddesinin 1. bendinde yer alan "...veya her türlü

amme müesseseleri müstahdemleri..." sözcüğü ile aynı fıkranın 2. bendinin tümünün iptali için başvurmuştur.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 28. maddesinin birinci fıkrasının 1. Bendi ile son fıkrası hükümleri karşısında davada sınırlama yapmak zorunluluğu vardır. Zira, 28. maddenin birinci fıkrasının 1. bendinde davaya bakmakta olan mahkemenin itiraz yoluna, ancak o davada uygulanacak bir yasa ya da KHK'nin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi durumunda başvurabileceği, son fıkrasında da, Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği red kararlarının yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı hükmün Anayasa'ya aykırılığı savıyla yeniden Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacağı belirtilmiştir.

Görülmekte olan davada sanığın, mahalle muhtarı olan şikâyetçiye karşı görevini yaptığı sırada etkili eylem ve hakarete bulunması nedeniyle cezalandırılması sözkonusu olduğundan, Türk Ceza Yasası'nın değişik 279. maddesinin birinci fıkrasının öz yönünden incelenmesinin mahalle muhtarlarına karşı işlenen suçlarla sınırlı olarak yapılmasına 20.9.1994 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

Türk Ceza Yasası'nın değişik 279. maddesinin birinci fıkrasının 1. ve 2. bentlerinde, Ceza Yasası uygulaması bakımından kimlerin "memur" sayılacağı, ikinci fıkranın 1. ve 2. Bentlerinde de, Yasa'nın uygulamasında "kamu hizmeti görmekle yükümlü olanlar"ın kimler olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu maddeye göre, devamlı ya da geçici olarak yasama, yürütme ve yargı organlarında kamu görevi yapan Devlet veya diğer tüm kamu kurumlarının memur ve hizmetlileri ile, devamlı veya geçici, ücretsiz veya ücretli, isteğe bağlı veya zorunlu olarak yasama, yürütme veya yargısal bir kamu hizmeti gören kimseler Ceza Yasası'nın uygulaması bakımından "memur" sayılmışlardır.

Böylece, maddede sayılan kimselere karşı görevini yaparken işlenen suçlar memura karşı işlenen suçlar olarak kabul edilmiştir.

2- Yasa Kuralının Anayasa'nın 128. ve 129. Maddeleri Yönünden İncelenmesi

4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun'un 1. maddesinde, şehir ve kasabalarda kurulu bulunan ve Belediye Yasası'nın 8. maddesine göre kurulacak olan mahallelerde bir muhtar ve muhtarın başkanlığında bir ihtiyar heyeti bulunacağı belirtilmiştir. Aynı Yasa'nın 4. maddesinin yollama yaptığı 3. maddeye göre de, mahalle muhtarları yalnız başına; kimlik cüzdanlarını kaybedenlere, yer değiştirmelerin kütüklere kaydı için ilgililere hal kâğıdı düzenleme gibi hususların yanında, 1111 sayılı Askerlik Yasası, 1525 sayılı Şose ve Köprüler Yasası, 1086 sayılı Hukuk Yargılama Usulü Yasası, 1412 sayılı Ceza Yargılama Usulü Yasası, 797 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Yasası ve 1580 sayılı Belediye Yasası gibi yasa hükümlerine göre kimi bilgi ve belgeleri ilgililere vermek üzere çok önemli kamu görevleri üstlenmişlerdir. Bunlar ve benzeri görevleri nedeniyle, 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası'nın değişik 1. Maddesi uyarınca (1000) gösterge rakamının bütçe yasalarında devlet memurları için belirlenen katsayı

ile çarpımı sonucu bulunacak miktar, muhtarlara aylık olarak ödenir. Yaptıkları hizmet karşılığında kendilerine Devlet bütçesinden aylık ödenen ve görevlerinden doğan veya görevlerini yaptıkları sırada işledikleri suçlardan dolayı memur sayılan mahalle muhtarları, memurların yargılanmalarına ilişkin kurallara bağlı tutulmuşlardır.

Anayasa'nın "Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler" başlıklı 128. maddesinde, Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği belirtildikten sonra, bunların niteliklerinin, atanmalarının, görev ve yetkilerinin, hakları ve yükümlülüklerinin, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin yasayla düzenleneceği öngörülmüştür.

Söz konusu düzenlemeye 1961 Anayasası'nın 117. Maddesinde de yer verilmiş, maddede Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerin memurlar eliyle yürütüleceği hükme bağlanmış iken; 1982 Anayasası'nın 128. maddesinde aynı kamu hizmetlerinin memurlar yanında memur sayılmayan "diğer kamu görevlileri" eliyle de yürütüleceği belirtilmiş,

gerekçesinde de, tüm hukuk dallarında bağlayıcı bir memur tanımı yapılmasından kaçınıldığı ve kamu görevlileri ile ilgili genel bir düzenleme yoluna gidildiği açıklanmıştır

Maddeyle gerekçeye uygun düzenleme yapılmıştır. Aynı değerlendirme 129. maddesindeki düzenleme için de geçerlidir. Bu nedenle, Türk Ceza Yasası'nın memurun tanımını içeren 279. maddesinin Anayasa'nın 128. ve 129. maddelerine bir aykırılığı bulunmamaktadır.

Kaldiki, sadece Türk Ceza Yasası'nın 279. maddesinde değil, 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın 4., 1632 sayılı Askeri Ceza Yasası'nın 13. maddelerinde de memur tanımına yer verilmiştir. Çeşitli yasalar ile yapılan memur tanımları sadece o yasanın uygulanması bakımından geçerli olup, Türk Ceza Yasası uygulamasında bağlayıcı bir niteliği yoktur. Türk Ceza Yasası uygulaması yönünden kimlerin memur sayılacağı Yasa'nın 279. maddesinde gösterilmiş olup, bu Yasa'daki memur kavramı ile idare hukuku alanındaki memur kavramı arasında bir aynılık da söz konusu değildir. Ceza uygulamasındaki memur kavramı, kapsam bakımından idare hukukundaki memur kavramından farklı niteliktedir.

Türk Ceza Yasası'nın 279. maddesinin birinci fıkrasında Ceza Yasası uygulaması bakımından kimlerin "memur" sayılacağına belirlenmesine karşın ikinci fıkrasında, yine Ceza Yasası uygulamasında kimlerin "kamu hizmeti ile görevli kimse" sayılacağı açıklanmıştır. Bu nedenle, maddede memurlarla, kamu hizmetiyle görevli kimseler birbirlerinden ayrılmakta, iki farklı kamu

görevlisi tanımı yapılmaktadır. Öğretideki ağırlıklı görüş de bu sonucu doğrulamaktadır.

Muhtarların yukarıda belirtilen görevlerinin aslî ve sürekli nitelikleri gözetildiğinde, Türk Ceza Yasası yönünden memur sayılmaları gerekli olmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, mahalle muhtarlarına karşı işlenen suçların Türk Ceza Yasası uygulaması yönünden memurlara karşı işlenen suçlar olarak kabulüne ilişkin dava konusu Yasa

Esas Sayısı : 1994/47
Karar Sayısı : 1994/70

kuralının Anayasa'nın 128. ve 129. maddelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

V- SONUÇ

Sınırlama kararı uyarınca incelenen 1.2.1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 279. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

20.9.1994 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	İhsan PEKEL
Üye	Üye	Üye
Selçuk TÜZÜN	Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye		Üye
Ali HÜNER		Lütfi F. TUNCEL